

לברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

י"ז מרחשון התשפ"ג
שנה י'

פרשת וירא

גיליון 459

כל דיכפין ייתי וייכול

נאמר בתלמוד (שבת כז, ב), שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכניה, וכן "אמר רבי יוחנן: גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית המדרש, ורב דימי מנהרדעא אמר: יותר מהשכמת בית המדרש". ובמסכת חגיגה (כז, ב) אמרו, שהשולחן שאדם מארח סביבו אורחים שקול כמזבח שבבית המקדש, והאוכל שמאכלים בו את האורחים, שקול כנגד הקורבנות שהיו מעלים על המזבח.

במשך שנים רבות נדדו האחים הקדושים רבי אלימלך מליז'ענסק ורבי זושא מאניפולי בדרכים הכפריות של גליציה כשהם מתחזים לקבצנים פשוטים. הם נדדו מעיירה לעיירה, מכפר לכפר, מזככים את נשמותיהם בקשיי הגלות ומעניקים לאחיהם היהודים השראה בדברי עידוד. יום אחד, מאוחר בערב, הגיעו האחים לעיירה לודמיר. משראו חלון מואר בבית גדול ונאה למראה, נקשו על הדלת וביקשו מקום ללון בלילה. "כאן זה לא בית מלון!", נשמעה תשובתו הכעושה של בעל הבית גדל-הגוף והלבוש מחלצות. "לקבצנים יש בית מחסה לעניים ליד בית הכנסת. אני בטוח שלא תתקשו למצוא שם מגורים". הדלת הכבדה נטרקה בפניהם, ורבי אלימלך ורבי זושא המשיכו בדרכם. עד מהרה הגיעו לעוד בית מואר, שבעליו, סופר הסת"ם של העיר, קיבל את פניהם בברכה והעמיד לראשותם את צריפו הצנוע.

מספר שנים לאחר מכן, ביקרו שני האחים שוב בעיירה לודמיר. הפעם הם היו אורחי הקהילה הרשמיים, שכן הקהילה ביקשה שהרבנים - שכעת שמש יצא למרחוק - יבואו לשבת לכבוד את העיר בנוכחותם. בקבלת הפנים שנערכה לכבודם ושכל תושבי העיר באו אליה, ניגש אליהם אדון עשיר. "רבנים" הוא הכריז, "מועצת העיר העניקה לי את הכבוד לארח אתכם במהלך שהותכם. לא יחסר לכם דבר בביתי. כבר הסכרתי לעגלון שלכם איך למצוא את מעוני, אף שאין סיכוי שהוא לא ימצא את הבית כי כולם מכירים היכן גר 'רבי פייבל'". הנאספים התפזרו, ורבי אלימלך ורבי זושא הלכו לבקר את רב העיר ולפגוש את המלומדים בבית המדרש המקומי. האיש העשיר הלך לביתו כדי לפקח על הסידורים האחרונים לקראת שהותם של הרבנים אצלו. עד מהרה הגיע העגלון עם כרכתם של הרבנים ועם מזוודותיהם. הסוסים שוכנו באורווה, המזוודות - בחדריהם של הרבנים, והעגלון שוכן באגף המשרתים.

חלפו שעות אך עדיין לא נראה סימן לשני האורחים. המארח החל לדאוג ושאל את העגלון שלהם: "מה קרה? מתי הם עומדים להגיע לכאן?". העגלון השיב בקרירות כי רבי אלימלך ורבי זושא נמצאים בביתו של סופר הסת"ם וכי הם לא יבואו לביתו כי אלה היו הוראותיהם של הרבנים. יקח את הסוסים ואת המזוודות שלנו לביתו של ר' פייבל ואנחנו נלך אצל הסופר".

אך רבי פייבל לצריפו של הסופר ונקש על הדלת. "רבנים נכבדים!", הוא קרא, כשמצא את רבי אלימלך ואת רבי זושא יושבים מול האח המבוערת ושותים כוס תה עם מארחם. "למה עשיתם לי זאת? הרי הוסכם שאני אארח אתכם. עליכם לומר לי מה חטאתי ומה פשעתי שמגיעה לי השפלה כזאת". ענה לו הצדיק ר' אלימלך: "אבל אתה אכן מארח אותנו. אתה מארח את אבותי חלק מאתנו שאותו אתה משתוקק כל כך לארח. בפעם האחרונה שבה היינו כאן, אך בלי כרכה, סוסים, עגלון וחבילות של בגדים מגוהצים, סילקת אותנו מפתח ביתך. לכן, ברור שלא אותנו אתה רוצה בביתך, אלא את העגלון שלנו, את סוסינו ואת מזוודותינו - והם אכן נהנים בעצמם רגע זה מהכנסת האורחים הנדיבה שלך..."

אברהם קיים את מצוות הכנסת אורחים במלואה - אכילה שתייה לינה וליווי האורחים בצאתם לדרכם, וזהו "נויטע" אשל" ראשי תיבות: אכילה, שתייה, לינה ולויה. ביתו היה פתוח לכל יצור אנוש, ואף ערבים עובדי עבודה זרה, המשתחוים לאבק שעל גבי רגליהם, הוא קיבל לביתו ואירח בסבר פנים יפות. אברהם אבינו העניק לאורחיו לא רק מזון לשבוע, אלא גם פינג אותם במאכלים משובחים ביותר, כמו שכתוב: "ואל הבקר רץ אברהם ויקח גז", "שלושה פרים - כדי להאכילם שלושה לשונות בחרדל" שזהו הכנסת אורחים מדהימה ביותר, לשלושה אנשים הוא שחט שלושה פרים, כדי שלכל אחד מהם יהיה מאכל משובח ביותר - לשון! אברהם לא הסתפק במזון לשבוע בלבד, אלא הוא נתן לאורחיו גם מיני מגדים, יין ופירות. מידת החסד של אברהם היתה כל כך מושלמת, עד שמוצא בספרים הקדושים: "אמרה מידת החסד לפני הקב"ה: ריבונו של עולם מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי!".

הייתה זו שעת לילה מאוחרת ביום חורפי למדי. בין סימטאות העיירה גוסטינין התרוצץ לו יהודי, איש עסקים שנקלע למקום וחיפש מקום לינה. באחד החלונות הוא הבחין באור דולק, ומבלי להסס הוא דפק בחוזקה על הדלת, מבקש מבעל הבית שיאפשר לו להיכנס ולנוח עד שיעלה השחר. מבלי ידיעתו, האורח נקלע לביתו של הצדיק רבי יחיאל מאיר גוסטינין, שהיה ידוע בכינויו "היהודי הטוב גוסטינין". רבי יחיאל שמח לקיים את מצוות הכנסת אורחים והוא הגיש לו כוס משקה חם ומיני מזונות. כנראה שניתן היה לראות על פני האורח שהוא רעב למדי, גם אחרי שאכל את העוגה... הצדיק ביקש להכין עבורו ארוחת ערב. הוא מצא סיר ובו דייסה בלתי מבושלת, וסיר נוסף בו היה שומן עוף, ללא כל ידיעה מוקדמת בבישול, עירבב רבי יחיאל מאיר את שני הסירים, הכניס אותם אל התנור ובישל "ארוחת ערב" חגיגית. האורח אכן היה רעב במיוחד וגמגם גם את אותו תבשיל משונה. כשנסתיימה הארוחה מיהר המארח להציע לאורחו מיטה לישון בה, כשהוא מסתיר ממנו את העובדה שוהי מיטתו שלו ושהוא יישאר ער במשך כל הלילה.

בבוקר עשו הרב ואורחו את דרכם לבית הכנסת לתפילת השחרית. אחרי התפילה פתח איש העסקים בשיחה עם המתפללים, ותוך כדי שיחה הוא נחרד לגלות כי הוא התארח בביתו של הצדיק הגדול, ושהוא אף ישן במיטתו כשאר רבי לא היה היכן לישון! יעצוב ומבוויש הוא מיהר לעבר הרבי: "רבי, סלח ומחל לי! לא ידעתי שזה ביתך. לו ידעתי, לא הייתי מטריח את הרבי להכין עבורי ארוחת ערב, ובטח שלא הייתי יושן במיטתו! אנא סלח לי על חוצפתי". השיב לו הרבי: "אינני מוכן לסלוח לך! יש לי תנאי אחד, שאם תהיה מוכן לקיים אותו אסכים לסלוח לך. התנאי הוא שבכל פעם שתבוא לעיירתנו, תתארח אצלי בבית. ראה, החסידים כאן מכבדים אותי מאוד, ולא מאפשרים לאיש להתארח אצלי. כך הם מונעים ממני לקיים את המצווה החשובה של הכנסת אורחים. ואילו אתה שזיכית אותי בקיום מצווה זו, לא רק שאין לך על מה להתנצל - אנא המשך ליזכות אותי בכל פעם שתיקלע לאיזור".

ה'פלא יועץ' כותב כי מצות הכנסת אורחים היא מצוה רבה, שמנו אותה בכלל דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקין קימת לו לעולם הבא. אשרי איש שיוכל לעשותה בהיות לו רחב בית מושב, חסד גדול הוא עושה, שהחסד יגדל ערכו לפי צרך המקבל ודחקו וצערו". עוד ממשיך ה'פלא יועץ' וכותב כי כאשר המארח יבין את גודל המצווה שעושה, לא יתקשה בעשייתה: "ולפי גדל המצווה ככה יעשה נחת רוח ליוצרו ובא בשכרו. ולכן על האורח יקל בעיניו ועל יסבל ולא יבל. אשרי איש אוהב את ה', לפי רב האהבה - אין טרחה ואין כסף נחשב בעיניו נגד עשות נחת רוח ליוצרו". ה'פלא יועץ' מתאר את האופן בו יש לקיים את המצווה: בסבר פנים יפות. כה דבריו: "ומתנאי מצוות הכנסת אורחים, שיהא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, ויותר חשוב ומקובל ומרצה בעיני אלוקים ואדם פת חרבה עם יפה עיניים וטוב ראי ממאכילו פטומות בפנים וזעפות".

הצורכ

זמני השבת

4:01	הדלקת הנרות:
4:16	מנחה וקבלת שבת:
6:01	עלות השחר:
7:13	הנץ החמה:
8:00	דף היומי:
9:00	שחרית:
9:27 - 8:51	סופ"ז ק"ש:
4:10	מנחה וסעודה ג':
5:09	מוצאי שב"ק:
5:29	מוצאי שב"ק ר"ת:
6:15	אבות ובנים:
7:15	דף היומי מוצש"ק:

זיכוי הרבים

רכשו לכם הזכות להפצת הגיליון "דברי חיים" להצלחה וישועה בכל העניינים או להנצחת קרוביכם

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגיליון והפצתו

נדבת ידידנו הר"ר מענדל טייטלבוים הי"ו

לעי"נ אביו ר' יצחק דוד

בן ר' נחמן אלימלך ז"ל

וזוגתו מרת יטלא

בת ר' אברהם ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

דרכו של מלאך הוא שני אלפים פרסי, ובפסחים דף צ"ד מבואר דהעולם הוא שיתא אלפי פרסי, וכתב שם תוס' דשליש העולם הוא ים שלישי מדבר ושליש ישוב, וממילא מובן דמלאך א' נדמה כספן כנגד הים וא' כעברי יושבי מדבריות וא' כמוכר פת לישוב העולם. "והנה שלשה" בגימטריא "אלו מיכאל גבריאל ורפאל"

כפ"ט כתב דאותו מלאך שריפא אברהם הלך להציל את לוט, וקשה הלא אין מלאך א' עושה שני שליחות, ותי' החי' הרי"ס דלוט ניצל בזכות דוד שיצא ממנו ע"י רות המואביה, וידוע שעל דוד היה פיקפוק שאסור לבוא בקהל כיון שבא ממואביה, אמנם ההלכה הוא מואבי זכר ולא מואבית, כי מואב נאסר על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ואין דרכו של אשה לקדם כי כל כבודה בת מלך פנימה, וידעינן ענין זו דאשה צנועה דרכה להישאר בבית, משרה אמנו, ששאלו המלאכים איה שרה אשתך וענתה הנה באוהל וכי' קש"י דצנועה היתה, וממילא מאז נפסק הך הלכה שאין דרכה של אשה לקדם, אבל עד אז היה עדיין ספק אולי מואבית ג"כ אסורה, וממילא דוד אינו ראוי להיות מלך ושוב אי אפשר להציל את לוט בזכותו, נמצא שבשעת שילווחן של הג' מלאכים עדיין לא היה אפשר להציל את לוט, ורק לאחר שנתגלה ענין הצניעות של שרה, היה אפשר להציל את לוט בזכות דוד, ושוב הוי שליחות חדשה.

זמעתי מח"א שאמר די"ל כונת רש"י כששאלו המלאכים איה שרה אשתך, כדי לשגר לה כוס של ברכה, דידוע דלעת"ל יברך דוד המע"ה ברכת המזון כמש"כ כוס ישועות אשא, כי אצלו אין שום פגם, ולכן אחר ששמעו הנה באהל ונפסק ההלכה מואבי ולא מואבית, שוב יכול דוד לברך על הכוס לעת"ל. כ' במגלה עמוקות אש"א ר"ת איה שרה אשתך

איתא בספ"ה ק מנחם ליון מהרה"ק הרבי רבי מנחם מענדל מרימונוב ז"וק"ל שהמלאכים הגיע לאברהם בסוכות כמבואר במדרש על הפסוק והשענו תחת העץ, ונשאר שם עד פסח כמש"כ במדק"ש עה"פ ומצות אפה ויאכלו, ומישוב שני המדרשים, והוי המלאכים משך כל החורף אצל אברהם, ואולי יש רמז אחר תעברו בגימ' עה"כ עד בין הערבים ערב הפסח.

באלו"י ממרא:

כפ"ט הוא שנתן לו עצה על המילה לכך נגלה בחלקו, והקשו כל המפרשים למה היה אברהם אבינו צריך לשאול עצה על המילה לאחר שציוה אותו השי"ת לעשותו, ובספר עטרת שלמה נלמה"ק האלמו"ר מוהר"ש מנחם ז"ל תי' עפי"ד רש"י בתחילת פרשת העקידה עה"פ קח נא את בינך אין נא אלא לשון בקשה עמוד לי בנסיון זו כדי שלא יאמרו הראשונות אין בהם ממש, ויש להבין א' למה היה הקב"ה צריך לבקש מאברהם ע"ז ממנ"פ אם זה נסיון אזי אברהם יש לו הבחירה לעשות כמו שרצה, ב' אפילו אם לא יעמוד בנסיון זו האם בשביל זה הראשונות אין בהם ממש, ותי' שהכונה הוא שהקב"ה רצה שאברהם אבינו לא יעשה הענין בבהלה, כי לפעמים האדם נתרשש ונתפעל ועושה דבר חשוב, אבל אין זה מראה על עצמותו ומהותו שבעצם רוצה לעשותו, אלא "עס האט עהם געהאפט א נערווי", משא"כ מי שעושה דבר גדול בישוב הדעת ולאחר התבוננות ה"ז סימן על אמיתית הכונה וזה מראה על מהותו, לכן אמר הקב"ה לאברהם עמוד לי בנסיון פי' על תעשה ענין זו בחפזון על בעמידה בישוב הדעת כדי שלא יאמרו הראשונות אין בהם ממש שעשה הכל בבהלה ובשגגון, אלא זה יהיה הוכחה שהכל עשה בישוב הדעת כי זה מהותו לעשות רצון הבורא ית"ש.

ובזה יובן למה שאל עצה על המילה, כמבואר במהר"ל שהטעם למה צריכים לספר ביציאת מצרים בליל פסח בדרך שאלה ותשובה כי עי"ז מתברר הדבר יותר, ולכן אברהם רצה שיעשה מעשה המילה בישובה הדעת ובהתבוננות, לכן שאל ממרא דרך שאלה ותשובה כדי שיתברר שעשה הענין בישוב הדעת ולא בחפזון, וזה מראה על חביבות הדבר אצל אברהם.

בספר עטרת יסועה כתב דבר חידוש עפ"י אמרם ז"ל בתענית

בשנת 2047 היה מילת אברהם והמעשה שמובר בתחילת הפרשה עם המלאכים וסדום, בשנת 2048 הלך אברהם לגור בארץ פלשתים למשך של 25 שנה, בשנת 2085 היתה עקידת יצחק ויצחק היה אז בן 37 שנה ואברהם היה בן 137 שנה, אמנם תוס' יבמות דף ס"א: הביא בשם מדרש דיצחק היה בן 26 בשעת העקידה, ולדברי תוס' רבקה שנולד מיד אחר העקידה היתה בת י"ד שנה בשעה שלקחה יצחק ולא בת ג' כמבואר בשאר מדרשי חז"ל.

נחלקו המפרשים מתי היתה מילת אברהם, כפסקתא רבתי וכן כפ"ט וצלוה"ק מנחם דהמלאכים באו בחג הפסח ולכן אמר אברהם מהרי גוג' לוישי ועשי עוגות, וכן בלוט כ' ומצות אפה ויאכלו, אמנם תוס' ר"ה דף י"א. בד"ה אלא, כתב די"א שהיה ביו"כ פ"ע עיי"ש, ובאמת בשניהם מצינו בתורה שנקרא בשם עצם היום הזה [ביציאת מצרים ולגבי ועניתם את נפשותיכם].

עוד נחלקו מלפני חז"ל מתי היתה עקידת יצחק לדעת הפסיקתא רבתי היה העקידה ביום א' תשרי ולכן קורין בר"ה פרשת העקידה, כספר ייקאנטי וכן משמע במדק"ש נתמומל היה העקידה ביו"כ פ, ולדעת המדרש בשמות ט"ו י"א היה העקידה בפסח יום הולדת את יצחק.

וירא אליו ה':

הקשו המפרשים למה לא כתב וירא ה' אל אברהם, שבדרך כלל מצינו שמזכיר את השם וכאן לא הזכיר רק השם רק אליו בלבד, ועוד הקשו על מש"כ רש"י שבא לבקר את החולה ואח"כ הביא רש"י פירושו של ר' חמא שהיה יום שלישי למילה ובא לשאול בשלומו, ולכאורה זה כפל לשון דהיה אפשר להביא מיד דברי ר' חמא שהיה יום שלישי למילה ובא לבקרו, ולמה הוצרך רש"י להקדים שבא לבקר את החולה ואח"כ להביא שהיה יום השלישי למילה, וי"ל דידוע מה שאמרו חז"ל בנדרים דף מ. מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי, וא"כ הקב"ה מבקר כל חולה אפילו אינו אדם חשוב ובעל מדרגה, לכן הוזכר כאן וירא אליו ה' ולמה לא הוזכר שם אברהם להורות שהקב"ה בא לבקרו לא רק משום שהיה אברהם הצדיק אלא משום שהקב"ה בא לבקר כל חולה יהיה מי שהוא, ואח"כ הוסיף ר' חמא שהיה יום שלישי למילה ובא לשאול בשלומו, שזה היה ענין של הוספה יותר מהביקור חולים הרגיל, וזה היה לכבוד המצוה הגדולה שעשה והוא הברית מילה.

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו:

יש לדייק למה כתב התורה דוקא הלשון "עליו", וזמעתי מאלמו"ר ז"ל כי בא להורות לנו דרך במידת החסד, בדרך כלל כשעני בא אל עשיר אף שהעשיר נותן לו צדקה מכל מקום הוא מרגיש שהוא הנותן והמשפיע והעני המקבל, אבל האלמית הוא שיותר מה שהעשיר עושה לעני העני עושה טובה עמו שמזכה אותו במצוה גדולה אשר הקדן קיימת לעולם הבא עולם הנצחי, והעני הוא המשפיע להעשיר, ואברהם אבינו כשהרגיש שבאו אורחים אליו הרגיש שהם עליו שהם המשפיעים והוא המקבל, וזהו עיקר גדלות של מידת החסד והצדקה.

איתא בב"מ דף פ"ו: כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח, א] ואל הבקר רץ אברהם – ורוח נסע מאת ה', ב] ויקח חמאה וחלב – הנני ממטיר לכם לחם שן השמים, ג] והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו – הנני עומד לפניך שם על הצור, ד] ואברהם הולך עמם לשלחם – וה' הולך לפניו יומם, אבל מה שאמר ע"י שליח יקח נא מעט מים שילם להם ע"י שליח שנאמר והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם.

עוד איתא במדק"ש [פמ"ח] דשלשה מלאכים נדמה לו לאברהם א' בדמות סדקי [מוכר פת] והשני כדמות נווטי [ספן] וא' כדמות ערבי, וכ' בספר אור תורה דמבואר בגמ' חולין דף צ"א

ורוצה שיקיים מצוה של מילה, לכן אברהם חשב שהם ערביים שבה לצחוק על המצוה שעשה, ולקח לחם להראותם כמו שהראה ר"ע לאותו מין הנ"ל.

יְקוּה זָא מַעֲלֵט מַיִם:

הקטן המפרכס על אברהם אבינו גדול המעש והחסד למה קמץ על המים ואמר רק מעט מים, הלא בודאי היה לו הרבה מים, ושמעתי מהאלמו"ר מקלויזענבורג ז"ל שתי' בדרך דרוש, שידוע טענת המלאכים בשעת קבלת התורה תנה הודך על השמים, אמר להם משה הלא אכלתם בבית אברהם בשר בחלב וא"כ עברתם כבר על דברי תורה, והנה לכאורה בתורה לא כ' שאכלו בשר בחלב אלא שאברהם נתן לפנייהם חמאה וכן בקר, ואולי אכלו חלב קודם בשר שזה מותר, אמנם צ"ע סימן פ"ט כתב שאם אוכלין בשר אחר חלב צריכים לרחוץ הידים שיהיו נקיים לגמרי, לכן התחכם אברהם ונתן להם רק מעט מים לרחוץ הרגלים ולא יהיה מספיק לרחוץ בין חלב לבשר, כדי שאחרי כן יהיה למשה טענה שלא נזהרו ברחיצת הידים בין חלב לבשר, ומטעם זה נוהגין לאכול מאכלי חלב בשבועות כדי לזהר במיוחד בהלכה זו שעל ידה זכינו להתורה הקדושה.

יְקוּה זָא מַעֲלֵט מַיִם:

פרכ"י ע"י שליח, וקשה הא הכל עשה בעצמו ע"י זריזות כי מצוה בו יותר משלוחו, וכאן עשה דוקא ע"י שליח, וראיתי לתרץ שאברהם חשב שהם עובדי ע"ז שהם משתחווים לאבק רגליהם לכן רצה לרחוץ הרגלים, והנה קי"ל המבטל ע"ז צריך להיות דוקא עכו"ם ולא ישראל שאינו מאמין בע"ז, לכן הוצרך לעשות ע"י שליח דהיינו עכו"ם שהוא יבטל הע"ז.

ועוד י"ל דידוע האבות הקדושים קידשו אבריהם כל כך עד שבטבעם עשו רק רצון השי"ת ולא היו יכולים לעשות דבר שהוא כנגד רצונו, [כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו], וכמו שמצינו בקב"ה יצחק כ' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, דלכאורה קשה אם לוקחין דבר למה צריך לכתוב ששלח את ידו הלא אי אפשר ליקח בלי שליחת יד, אלא הכונה הוא שאבריו של אברהם היו יכולים לעשות רק רצון ה' וכאן לא היה רצון ה' שישחוט את בנו, ממילא אבריו של אברהם לא עשאו ממילא הקיחה של המאכלת רק אברהם היה צריך לעשות פעולה מיוחדת כנגד טבעו לשלח את ידו ולקח את המאכלת, וכן מצינו במשה רבינו וירם משה את ידו ויך את הסלע, דג"כ קשה הלא אי אפשר להכות בלי הרמת יד, ולמה הוצרך לכתוב וירם משה את ידו, אלא כיון שהיה נגד רצון השי"ת לא עשה זאת מטבעו רק הוצרך להרמת יד מיוחדת, וכיון שהביא מים לרחוץ רגליהם כי חשב שהם ערביים אבל האמת היה שהם לא היו ערביים וממילא לא היה רצון השי"ת בקיחת מים לרחיצת רגליהם, אמנם הוא לא הבין הענין כי סוכ"ס חשב שהם ערביים, לכן עשה ע"י שליח, אבל בעצמו לא היה יכול לעשותו דבר שאינו רצון השי"ת.

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִיִּה שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאוֹהֶל:

שמעתי שהמלאכים בשמים ידעו שיש צדיק גדול בעולם הזה המקיים את כל הבריאה [כמאמר חז"ל על הבראם בזכות אברהם], וכשירדו לעולם חשבו שימצו את אברהם עוסק בנסתרות ודברים נשגבים, וכאן ראו שהוא רץ אל הבקר ויקח חמאה וחלב, ועוסק בעניני גשמיים, חשבו שהוא צדיק נסתר, ורצו לשאול את אשתו שרה אולי היא תגיד להם מגדלות של אברהם, אמר להם אברהם שגם שרה באוהל, היא ג"כ צנועה ולא תגיד מדברים הנסתרים שביניהם.

וּתְצַחֵק שְׂרָה בְּקִרְבָּהּ וְגו':

בסוף פרשת לך לך בשעה שהגיד הקב"ה לאברהם שיהיה לו בן, ושם ג"כ יופול אברהם על פניו ויצחק, ולא מצינו

אבא אומנא שהיה רופא יהבי ליה שלמא מן שמיא בכל יומא עי"ש וחי"א צלגולי נשמות להא"י ז"ל אשר אבא אומנא היי גלגול ממרא ולפי"ז יש להבין דברי רש"י דל בשם אמרם ז"ל דבא הקב"ה ושאל בשלמו והי זה באלני ממרא [ממרא בגימ' רפא] שהוא ע"ד אז"ל גבי אבא אומנא דיהב לי שלמא מן שמיא והוא הי גלגול ממרא ומה דיהבו לי שלמא מן שמיא הוא כדי שיוכל להמשיך רפואה שזה בא כאשר יש מזג היסודות שהם בשלום זע"ז ואינם מתגברים א על חבריו ח"ו, והכל נמשך מכח המילה של אברהם אבינו כמאמר חז"ל רפואה בשמינית שמילה בשמינית.

בְּאֵלָיו מִמְרָא:

פרכ"י שממרא היה לו הזכות שיבוא הקב"ה בחלקו מפני שנתן לאברהם עצה על המילה, והקטן כל המפרכס איך שייך לומר על ראש המאמינים שישאל אותם דעתם רק מפני שרצה לדעת אם להמשיך הידידות עמהם שאם יאמרו לו שלא יעשו יצטרך להיפרד מהם, וממרא היה היחיד שעמד אתו לכן נשאר ידיו של אברהם, ועוד כתב די"ל שרצה הוא מין רפואה כמבואר בשבת דף ע"ו לגבי שיעורי הוצאה בשבת עי"ש וזהו שנתן לו עצה דהיינו רפואה כדי שלא ירגיש יסורים מן המילה, וכל"ס כתב ששאל אותם האם יעשה בפרהסיא או בצניעא, וממרא אמר לו שיהיה קידוש השם אם יעשה בפרהסיא.

וַיֵּרָא וַיִּדְרֹךְ לְקִרְאָתָם מִפְתָּח הָאָהֶל:

כתב בספר תורי זהב בשם גדול אחד דהיה לו לכתוב וירץ אחריהם, אמנם הואיל שהיה השכינה עמו פירשו הימנו אחרונת כיוצא מבית הכנסת לכך אמר לקראתם שהיה רץ נגד פניהם שהסתכלו לקראת השכינה.

וַיֹּאמֶר אֵי אֵל זָא תַעֲבֹר מֵעַל עֵבְדֶיךָ:

ופרכ"י שביקש מהקב"ה שימתין עד שיכנס האורחים ומכאן אמרו חז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, וקשה מנא ידע אברהם דאמרין האי כללא דגדולה הכנסת אורחים וכו', ומי' הנה"ק מהרי"ף משפיעטאווקע ז"ל כי אברהם ראה שהקב"ה הוציא החמה מנרתיקה ונעשה חום גדול כדי שלא להטריחו באורחים, אמנם עתה שהקב"ה אצלו אם ההלכה הוא שבשעת קבלת פני השכינה אין לקבל אורחים היה אפשר לצנן אז השמש שלא יהיה חום כל כך כי בלאו הכי אינו יכול לקבל אורחים מחמת שהשכינה אצלו, וע"כ הבין אברהם שאפילו אם הקב"ה אצלו עדיין יש לקבל אורחים ולכך נשאר השמש חום גדול כדי שלא להטריחו.

ושמעתי בשם האלמו"ר הקדוש מהר"ם מצאנזב ז"ל ה"ד דהצדיק מקדש את אבריו שרואה רק מה שצריך לראות, וכיון שאברהם אבינו ראה השלשה אנשים, א"כ הבין שאף שהוא עומד באמצע קבלת פני השכינה, אבל כיון שראה אותם בודאי מוכרח לראותם, ממילא וירא [לשון הבנה כמבואר ברש"י] וירץ לקראתם הבין שצריך לקיים הכנסת אורחים ולקבלם אפילו אם הוא באמצע קבלת פני השכינה.

וַאֲקַחְהָ פֶת לַחֵם:

היה צריך לכתוב ואתנה פת לחם, וי"ל דצדקה הוא טובה גדולה עבור הנותן ומצואל צוה"ק שאם הקב"ה אוהב א' ורוצה שינצל ממקרה רעה, מנחה בעני הגון וצדקה מציל ממות, לכן רמז להם אברהם "ואקחה", דהיינו מה שאני נותן לחם צדקה וחסד זה מה שאני לוקח לעצמי לטובתי, וכן ויקחו לי תרומה שזה טובה לבני ישראל. עו"ל כי איתא בחז"ל שמין א' שאל את ר"ע אם הקב"ה רוצה שישאל יהיו נימולים למה לא ברא אותן נימולין, ותי' לו בא וראה לחם שהקב"ה ברא חטים ורוצה שהאדם יעבוד ויעשהו ללחם, כמו"כ הקב"ה ברא התינוק ערל

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל וזנבניץ זצ"ל

באשת לוט כתיב ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח, ובפשטות הכונה שהיא נתהפכה למלח ומדברי הגמרא ברכות דף נ"ד: משמע דהנציב היתה קיימת בימיהם דאיתא שם הרואה אותה מברך ברוך דין האמת, ונפקי לר"א איתא שבכל יום הבהמות אוכלין את הנציב מלח ובבוקר הבא שוב נעשית נציב, אמנם ראיתי בארבנאל וכן בספר חזקוני שכתב דביאור הפסוק הוא ותבט אשתו מאחריו ותהי כל ארץ סדום נציב מלח.

פעם ביקר הלחם לדיק מוויניץ ז"ל, אלל הרה"ק הדברי חיים מאלנז ז"ל והדברי חיים קירב אותו יותר ממה שהיה רגיל לקרב שאר ת"ח, ואמר הקב"ה בנה את בית המקדש על הר המוריה ולא על הר סיני מקום קבלת התורה, כי להקב"ה יותר חשוב מי שפושט צוארו ומוסר נפשו להשי"ת, כי מסירת נפש והתגברות על מידות רעות וטבעיות של אנשים הוא כמו קרבן וגורם נחת רוח ריח ניחוח לה'.

קח נא את בנך את יהודך אשר אהבת:

עיקר נסיון העקידה לא היה עצם מעשה השחיטה, כי לפעמים האדם יכול ללבוש עצמו במידה של אכזריות בליט ברירה, אבל אצל אברהם היה אדרבה בשעת העקידה לבש מלא מידת הרחמים וחשב הרי זה בני היחיד והאהוב, וכרחם אב על בנו, אעפ"כ האהבה להשי"ת הוא יותר, ולכן כשדיבר יצחק עם אביו ויאמר "אבי" שרצה לדעת אם יש לו ההרגשים של אב, ויאמר לו "הנני בני" אני מרגיש שאתה בני, ויש לי כל האהבה של אב לבנו, ואעפ"כ רצון הבורא הוא יותר גבוה, וזה היה עיקר הנסיון שמתייחס לאברהם אבינו דוקא ולא ליצחק, וכן כתב צלוחי החיים הקדוש שאברהם היה מקיים בזה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודיך, כי אין לך דבר האהוב על הלב יותר מבנו, ולכן את בנך זהו בכל לבבך, את יחידיך זהו את נפשך כיון שהיה בן יחיד וזה היה חלק מנפשו ממש, בין נפש הרוחני שהיה לומד אתו בין חלק הנפש הגשמי, אשר אהבת זהו בכל מאודיך כי אהב את יצחק יותר מכל קניניו ורכושו.

ויהי אזור הדברים האלה:

פס"י אחר הקיסרוג של שטן שהיה מקטרג למה אברהם אבינו אינו מביא קרבן לה', ולכאורה יפלא למה באמת לא הביא קרבן, [ידוע מאמר הצדיקים שהשטן אינו מבין שעבודת הצדיקים באכילה הוא כקרבן], ועוד יש להבין למה אחר העקידה באמת הקריב קרבן אע"פ שלא היה ציווי ה' על זה, וי"ל דכל עבודת הקרבנות הוא הענין של מחשבת המקריב שכאילו נעשה לו, והוא שהקב"ה מצרף המחשבה טובה למעשה כמבואר בקידושין מ', וזה בא ע"י עקידת יצחק שמחשבת אברהם שהשתוקק לעשות המעשה ואפילו אח"כ שלא עלה בידו לעשותו והצטער ע"ז, היה חשוב לפני הקב"ה כמעשה ובזכות זה זכו בניו לענין זה, ולכן אמר לו הקב"ה יען אשר "עשית" את הדבר הזה" אע"פ שלא עשה אלא שחשוב כמעשה, והראיה ממני שנברא מלאך מן השמים מהמצוה, וי"ל דלכך אמר הקב"ה אחר העקידה "אברהם אברהם" דידוע מש"כ הבנין אריאל פרשת בראשית דאף שנח לו לאדם שלא נברא מפני שיש יותר מ"ע מלאוין, אבל אם מצרפים כח המחשבה אזי יש ב' פעמים רמ"ח תצ"ו וזה יותר מלאוין, ולכן בסוף בראשית שכ' וכל יצר מחשבות לבו רק רע ואין להם מחשבה טובה אז וינחם ה' כי עשה את האדם, אבל אם יש מחשבה טובה הקב"ה מצרפה, א"כ אברהם בגימ' רמ"ח כמבואר בדרי"ם ל"ב, ולכן יש ב"פ אברהם בצירוף כח המחשבה, ולכן קודם העקידה לא היה ענין של קרבן רק אחריה, ואחר העקידה בירך אותו הרבה ארבה את זרעך יען אשר עשית וגו' כי עכשיו נח לו שנברא.

שהקב"ה היה לו תערומות על זה וכאן מציינו ששרה צחק וזה היה עבירה אצלה, ועוד יש להקשות למה לא אמר אברהם לשרה בשעה ששמע הבשורה מהקב"ה בעצמו, והמתין עד שיבואו המלאכים, וי"ל עפ"י הרמז"ס בכ"מ שאם הקב"ה מבטיח לאדם זה רק אם אין החטא מעכב אבל מי שחוטא אין הקב"ה צריך לשמור הבטחתו, משא"כ דבר הנאמר בנבואה אין הקב"ה חוזר על זה כדי שלא יהיה נראה כנביא שקר ובע"כ צריך להתקיים, והנה אברהם שמע מפי הקב"ה בעצמו לכן צחק כי חשב שהוא אינו זוכה במעשיו לנס גדול כזה והיה עניו בעיני עצמו, אבל שרה שמע מפי נבואה וא"כ היתה צריכה להאמין, וכיון שלא האמין היה זה נחשב לחטא אצלה, וי"ל לפי"ד דלכן לא אמר אברהם לשרה הבשורה ששמע מפי הקב"ה כי רצה ששרה תשמע דוקא ע"י נבואה כדי שהבשורה יהיה של קיימא ולא יתבטל מחמת איזה חטא.

במח"ס איתא שבאמת שרה ידע כבר ממה שהקב"ה הבטיח לאברהם, אלא שחשבה שערבי פשוט בירך אותה, וידע שברכת רשע יכול למנוע ברכה כמבואר במדרש שרבה היתה עקרה מפני ברכת לבן אחותינו את היי לאלפי רבבה, שלא יאמרו נתקיים ברכת לבן הרשע, לכן צחקה על דבריו לבטל ברכתו, ואמר לה הקב"ה היפלא מה' דבר, אם הקב"ה מבטיח שוב א"א לבטלו כלל וכלל.

והי פקד את שרה:

חסידים מספרים שבתה של הרה"ק מקאמינקא ז"ל לא היתה לה זרע של קיימא, פעם א' הגיע לעיר הרה"ק מצאנזק ז"ל ואביה שליחה אצלו לקבל ברכה, השיב לה הרבי יש סגולה גדולה ונפלאה להיוושע בבנים, והוא להיות בשמחה גדולה תמיד, ויש לי ראייה מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מן התורה דכתיב ותצחק שרה בקרבה ואח"כ וה' פקד את שרה, מן הנביאים דכתיב רני עקרה, מן הכתובים דכתיב מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, היא היתה חכמה גדולה ושאלה א"כ למה היה טענה על שרה שצחקה הלא עשתה סגולה אמיתית להיות בשמחה, השיב לה הרבי אמת שהסגולות מועילות אבל זה רק כשמקבלים ברכה מצדיק צריכים סגולות, אבל אם הקב"ה בעצמו מבטיח אין צורך לסגולות אפילו לסגולה זו, רק להאמין ולבטוח שיקיים דיבורו.

ג'רש' את האמה הזאת ואת בנה:

החפץ חיים מסביר ששרה רצתה לגרש את ישמעאל כדי שלא ילמד יצחק ממעשיו הרעים, ואברהם חשב להיפוך שיהיו יחדיו כדי שיצחק ישפיע על ישמעאל לטובה, אמר הקב"ה כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, כי יותר יש לחשוש שישמעאל ישפיע על יצחק מאשר להיפוך.

איל יאחרי נאחז בסבך:

קשה למה כ' אחר, אלא ידוע שעקידת יצחק עומד לבני ישראל לכל הדורות ואברהם אבינו ראה ברוח קדשו חטא העגל ורצה שעקידת יצחק יגן לזה, והנה האותיות אחר סבך הם עגל [אחר ס' ע' אחר ב' ג' אחר ו' ל'] והתפלל שזה יהיה כפרה על חטא העגל שהוא אחר סבך כנ"ל.

בספר אורח חיים מציא שבשעה שחתמו החרם כנגד החסידים באו להגרי"ח מוולוז'ין ז"ל שגם הוא יחתום על החרם, וסירב בהחלט וטענו אותו הלא רבו הגר"א היה מתנגד להם, אמר הגר"ח הקב"ה ציוה לאברהם אבינו להעלות בנו יצחק לעולה ולשחטו, ציווי זה נתן הקב"ה בעצמו, כי כל זמן שלא שומעים מהקב"ה בעצמו רק על ידי שליח אפילו מלאך, אסור לפגוע לרעה בשום יהודי, אבל על שלא ישחוט היה מספיק מלאך.

לענין

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין ביינוש חזקוני זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזכין ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק קפר' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - בניסן תשע"ז

